

Research in Curriculum Planning

Vol 16. No 37 (continus 64)
spring 2020, Pages 77-90

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال هفدهم، دوره دوم، شماره ۳۷ (پیاپی ۶۴)
بهار ۱۳۹۹، صفحات ۷۷-۹۰

Homeschooling; Apportunity or threat in Iran's education system?!

Bahare Soleimani, Majid Aliasgari, Ali Hosseinikhah, Mohammad Attaran

¹ Phd Student Curriculum Studies, Science and Research University, Tehran, Iran.

² Associate Professor Of Curriculum Studies Department, Kharazmi University, Tehran, Iran.

³ Assistant Professor Curriculum Studies Department, Kharazmi University, Tehran, Iran.

⁴ Associate Professor Of Curriculum Studies Department, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the concept of the homeschooling, its place inside and outside the country, and the aspect of the opportunity or threat thereof in Iran. To achieve this explanation, using a synthesis research methodology, a total of 127 studies were studied. Afterwards, 95 works including books, essays and theses were selected through systematic selection, content analysis and categorization. The criteria for selecting these studies were to study the above components for 1976-1976 for 60 external documents and 1991-2017 in 35 internal works. Then, a combination of findings was presented in accordance with the principles of integration, rethinking and re-mapping of data. At the end of each section, aggregate findings and general conclusions are presented as needed. The results showed that due to some educational factors such as lack of facilities, memory, lack of creativity, Axial book, etc., as well as value factors such as conflict of religious and social values, attention to the interests of children, the love of the homeschooling, and the use of This approach is an educational opportunity; it's over its threatening dimensions, such as lack of legalization, time consuming, lack of control tools, and so on. Considering the new educational approaches, breaking the monopoly of formal education and conducting applied research in this field, is presented as a suggestion.

Keywords: Educational Threat, Educational reasons, Values reasons, Educational opportunity, Homeschooling

مدرسه‌درخانه؛ فرصت یا تهدید در نظام آموزشی ایران؟!*

بهاره سلیمانی، مجید علی‌عسگری*، علی حسینی‌خواه،

محمد عطاران

^۱ دانشجوی دکتری مطالعات برنامه درسی، دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

^۲ دانشیار گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

^۳ استادیار گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

^۴ دانشیار گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی مفهوم مدرسه‌درخانه، جایگاه آن در داخل و خارج از کشور و جنبه فرصت یا تهدید بودن آن در ایران انجام شد. برای دستیابی به این تبیین، با استفاده از روش سنتز پژوهی، جمعاً تعداد ۱۲۷ پژوهش مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. پس از آن، ۹۵ اثر شامل کتاب، مقاله و پایان‌نامه؛ با روشی نظام‌مند انتخاب، واکاوی محتوایی و دسته‌بندی شدند. معیار انتخاب این مطالعات، بررسی مؤلفه‌های فوق طی سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۷۶ برای ۶۰ سند خارجی و ۱۳۹۶-۱۳۷۰ در ۳۵ اثر داخلی بود. سپس ترکیبی از یافته‌های به‌دست‌آمده، طبق اصول تلفیق، بازاندیشی و بازآرایی داده‌ها ارائه شد. در پایان هر بخش نیز، تجمیع یافته‌ها و نتیجه‌گیری کلی، در صورت ضرورت ارائه شده است. نتایج نشان داد؛ به دلیل برخی عوامل آموزشی مانند کمبود امکانات، حافظه‌محوری، کمبود خلاقیت، کتاب‌محوری و... و نیز عوامل ارزشی از قبیل؛ تضاد ارزش‌های دینی و اجتماعی، توجه به علایق کودکان، دوست‌داشتنی‌بودن مدرسه‌درخانه و... استفاده از این رویکرد یک فرصت آموزشی به شمار می‌آید؛ که بر ابعاد تهدیدزای آن مانند؛ عدم رسمیت قانونی، صرف وقت زیاد، کمبود ابزارهای کنترل و... برتری دارد. توجه به رویکردهای نوین آموزشی، شکستن انحصار آموزش رسمی و انجام پژوهش‌های کاربردی در این زمینه، به‌عنوان پیشنهاد ارائه شده است.

واژگان کلیدی: تهدید آموزشی، دلایل آموزشی، دلایل ارزشی، فرصت آموزشی، مدرسه‌درخانه

* نویسنده مسئول: aliasgari2002@yahoo.com

پذیرش: ۹۸/۰۷/۱۶

وصول: ۹۷/۰۳/۲۱

۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری بهاره سلیمانی است.

مقدمه

باید به‌طور منظم و با حضور و غیاب‌های سخت‌گیرانه، در کلاس درس حاضر شوند (Martin, 2010). در ایران نیز، این رویکرد وضعیت نابسامان و مبهمی دارد. با این تفاوت که از نظر بسیاری از خانواده‌ها، شرایط مناسبی برای تحصیل دانش‌آموزان در مدرسه وجود ندارد. حتی برخی از این والدین اقدام به تأسیس مدارسی نموده‌اند که توسط خودشان اداره می‌شود. تا بتوانند به‌وسیله پویایی روش‌های آموزشی مدرسه‌درخانه، کاستی‌های موجود در نظام آموزشی ایران را جبران نمایند (Roody, 2011). برخی دیگر از خانواده‌ها نیز، مستقیماً به آموزش کودکان خود در خانه پرداخته‌اند؛ و آن را فرصتی برای تقویت استحکام خانواده می‌دانند (Attaran & Maleki, 2013). همچنین این رویکرد در ایران، به‌عنوان روشی مناسب و تسهیل‌کننده برای کودکان با نیازهای ویژه، بیماری‌های مزمن و معلولیت‌های شدید، کارایی قابل توجهی داشته است (Shokoohi Yekta & parand, 2007). این وضعیت در شرایطی است که مدرسه‌درخانه در کشور ما، هنوز به صورت رسمی شناخته شده نیست و در محافل علمی و دانشگاهی سخنی از آن به میان نمی‌آید. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بسیار اندک است و وجود نظام آموزشی متمرکز و قوانین تحصیل اجباری، این رویکرد را در هاله‌ای از ابهام قرار داده است. درحالی‌که خانواده‌های مدرسه‌درخانه، گرایش به این رویکرد را به دلایل مختلف آموزشی و ارزشی حق مسلم خود می‌دانند (Ataee, 2008; Mirashtani, 2006)؛ زیرا حتی تأسیس مدارس غیرانتفاعی نیز نتوانسته چالش‌های موجود را برطرف نماید (Yaghoobi, 2014; Rahbar, 2010). از این‌رو به نظر می‌رسد انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه با هدف بررسی ابعاد این رویکرد، اهمیت بسزایی در رفع مشکلات این خانواده‌ها و تغییر نگرش‌های حاکم بر جامعه دارد. به همین دلیل، تحقیق حاضر به دنبال آن است تا ضمن تبیین مفهوم مدرسه‌درخانه و بررسی جایگاه آن در

امروزه تدابیر مختلف در عرصه آموزش، ایجاد می‌نماید که ابعاد و رویکردهای مختلف تعلیم و تربیت مورد بررسی و تجدیدنظر قرار گیرد. یکی از این روش‌ها «مدرسه‌درخانه» (Homeschooling) است (Bagwell, 2010). مدرسه‌درخانه به معنای استفاده از یک برنامه درسی ساختاریافته با متدولوژی شبیه مدارس رسمی است که در محیط خانواده انجام می‌شود. این جنبش که در دهه ۱۹۶۰ آغاز شد، به "جان هولت" (John Holt) تعلق دارد (Brainerd, Sobanski, Winegardner, 2002). در آن زمان، علیرغم اینکه شرایط کافی برای آموزش‌های مدرسه‌ای فراهم بود، باز هم خانواده‌ها به این رویکرد تمایل یافتند (Bergstrom, 2012). در طی سال‌های تحصیلی ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۳، با وجود ۲٫۱ میلیون دانش‌آموز دیپلمه مدرسه‌درخانه، این رویکرد به سریع‌ترین رشد ممکن رسید. امروزه حتی آمارهای محافظه‌کارانه کشورها، نرخ رشد روزافزون مدرسه‌درخانه را نشان می‌دهند (Ronald Johnson, 2014). از نظر کانزمن و گیتز (Kunzman & Gaither, 2013) دلایل مختلفی می‌تواند این افزایش آمار را توجیه نماید که برخی از آنها عبارت‌اند از: نگرانی والدین از شرایط محیطی مدارس، ضعف آموزش‌های اخلاقی و مذهبی، مشکلات جسمی یا روانی کودکان، سبک‌های خاص یادگیری کودک، اولویت‌های شخصی والدین، کودکان با نیازهای ویژه و درنهایت، ابعاد مثبت و مزایای مدرسه‌درخانه (Hanna, 2011).

در حال حاضر؛ اگرچه در بسیاری از پژوهش‌ها مانند لوک (Luecke, 2001)، چنگ (Cheng, 2013) و توماس (Thomas, 2016)، وضعیت این کودکان در زمینه‌های آموزشی، مذهبی و سیاسی نسبت به سایر دانش‌آموزان بهتر است؛ همچنان در کشورهای پیشرفته‌ای مانند آلمان که چالش‌های نظام آموزشی آن در حداقل ممکن قرار دارد؛ برخی از ایالت‌ها اجازه فعالیت رسمی در این زمینه را ندارند و دانش‌آموزان

کمی را گلاس (Glass, 1976) برای اولین بار با عنوان "فراتحلیل" (Meta-Analysis) معرفی نمود. در حوزه پژوهش‌های کیفی نیز که مقاله حاضر در این دسته قرار دارد، انواع مختلفی از سنتزپژوهی توسط بارنت پیچ و توماس (Barnett-Page & Thomas, 2009) ارائه شده است که برخی از آنها عبارت است از فرامردم‌نگاری، سنتز موضوعی، سنتز متنی، فراروایت و سنتز تفسیری-انتقادی. سنتزپژوهی مطابق جدول ذیل، یک فرایند سه مرحله‌ای را شامل می‌شود که عبارت است از:

داخل و خارج از کشور، ابعاد فرصت یا تهدیدزا بودن این رویکرد را، در نظام آموزشی ایران مورد بررسی قرار دهد.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش سنتزپژوهی استفاده شده است. در سنتزپژوهی اصل بر این است که علم قابلیت تجمیع ساختاریافته دانش گذشته را دارد (Chalmers, Hedges & Cooper, 2002). این روش در یک تقسیم‌بندی کلی به دو دسته کمی و کیفی تقسیم می‌شود. سنتزپژوهی

جدول ۱. مراحل اجرای سنتزپژوهی

ردیف	مراحل اصلی	زیر مرحله	مراحل مرتبط با پژوهش حاضر
۱	تعیین محدوده جغرافیای تحقیق با تأکید بر ویژگی‌های پژوهش‌های منتخب برای استفاده	مشخص کردن پارامترهای جستجو؛ تاریخ نشر و نوع تحقیق	سال انتشار؛ جمع‌آوری پژوهش‌های مرتبط با موضوع تحقیق، بدون دخالت سال انتشار، تا مرز تکرار محدوده جغرافیایی: تمام کشورها در سراسر دنیا نوع پژوهش: همه مطالعات و منابع مربوط به مدرسه‌درخانه نوع اسناد: مقالات چاپ‌شده در نشریات معتبر، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، گزارش‌های دولتی مراکز آماری معتبر
۲	نقد نظام‌مند اسناد منتخب	الف) غربالگری درشت	مرتبط بودن پژوهش‌ها با سؤالات تحقیق و کیفیت آنها از نظر اعتبار روش‌های تحلیل و ابزارهای به کار رفته، پژوهش‌های کیفی و کمی متقن، معتبر و دقیق
		ب) غربالگری ریز	تدوین کلیدواژه‌های مرتبط با رویکرد مدرسه‌درخانه (homeschooling, Home Education, learning at home) و جستجوی هر یک از آنها در پایگاه‌های داده‌ای Eric, ProQuest, Science Direct, Sid.ir, Amazon, Nces.ed.gov, Scopus.com, Irandoc.ac.ir, دسترسی بالاترین میزان اسناد در پایگاه داده‌ای GoogleBooks (۱۴ عدد). جمع‌آوری ۱۲۷ کتاب، مقاله و پایان‌نامه در حوزه مدرسه‌درخانه و گزینش ۹۵ اثر از بین آنها، بر اساس معیارهای انتخاب، برای ورود به مرحله بعد
		ج) واکاوی اسناد	مطالعه چکیده اسناد و انتخاب آنها بر اساس معیار مرتبط بودن و داشتن کیفیت کافی و مطلوب
۳	سنتز؛ ترکیب عناصر با یکدیگر و خلق و تولید اثری جدید	ب) غربالگری ریز	مطالعه و بررسی دقیق کل متن اسناد در محدوده سال‌های ۱۹۷۶ تا ۲۰۱۸ برای مطالعات خارجی (تعداد ۶۰ اثر، مربوط به کشورهایی که رویکرد مدرسه‌درخانه در نظام آموزشی آنها اجرا می‌گردد) و سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۶ برای اسناد داخلی (تعداد ۳۵ اثر) برای ورود به مرحله بعد
		ج) واکاوی اسناد	بررسی و جداسازی بخش‌های مختلف پژوهش‌ها و جاگذاری آنها در جدول داده‌ها، شامل سؤالات پژوهش، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، یافته‌ها و نتیجه‌گیری؛ و درنهایت تهیه و ثبت یک نتیجه کلی از هر پژوهش توسط پژوهشگر.
			جمع‌آوری یافته‌های اسناد منتخب در خصوص مدرسه‌درخانه، بررسی و بازخوانی‌های مکرر و دقیق، مقایسه و تطبیق یافته‌های مشابه و متناقض پژوهش‌ها و تفکیک آنها به وسیله کدهای عددی، دسته‌بندی داده‌ها در ذیل مضامین بزرگ‌تر شامل مفهوم مدرسه‌درخانه، رویکرد مدرسه‌درخانه در داخل و خارج از کشور و بررسی شرایط فرصت یا تهدیدزا بودن مدرسه‌درخانه.

2007; Basham, Merrifield & Hepburn, 2007; Luecke, 2001; Bagwell, 2010; Kenneth, 2010; Harding, (Rivero, 2008). البته هاردینگ و فرل (Farrell, 2003)، تعریف منعطف‌تری را در این زمینه ارائه نموده‌اند. از این منظر مسئولیت آموزش می‌تواند به بزرگسالان دیگری محول گردد که مورد تأیید خانواده بوده، به‌عنوان معلم در خانه عمل می‌نمایند.

«خانه» نیز در این تعریف، یک محیط به همان اندازه تخصصی را ارائه می‌دهد که جداشده و منفک از روش‌های متنوع با نتایج مختلف برای دانش‌آموزان، والدین و درنهایت جامعه است (Avery-Grubel, 2007). از نظر براینرد، سوبانسکی و واینگاردنر (Brainerd, Sobanski & Winegardner, 2002) و آلن (Allan, 2010)، مدرسه‌درخانه ضمن داشتن متدولوژی شبیه مدارس رسمی، از خانه به‌عنوان مرکز اصلی یادگیری استفاده می‌نماید. البته استفاده از امکانات موجود در اجتماع (از قبیل کتابخانه‌ها، مراکز مذهبی، سالن‌های ورزشی و...)، مسافرت و گردش در طبیعت، از الزامات این رویکرد است که در کلیه تعاریف موجود در منابع فوق بدان اشاره شده است.

پرسش دوم: «مدرسه‌درخانه» در خارج از کشور چه جایگاهی دارد؟

بعد از دهه ۱۹۷۰ و همزمان با افزایش جمعیت ایالات متحده، خانه به‌طور جدی، تبدیل به یک محل آموزشی مطلوب شد. این تغییر و تحولات "جنبش منزل" (Homeschooling movement) نام گرفت (Kunzman & Gaither, 2013). در سال ۱۹۸۵، فقط ۱۶ درصد از خانواده‌ها، به آموزش کودکان در خانه تمایل داشتند. ولیکن در ۱۹۸۸، تعداد آنها به ۲۸ درصد افزایش یافت (Moreau, 1996). این رشد در برخی کشورها مانند کانادا، طی ۱۸ سال به ۷۷۶ درصد رسید (Eisler & Dwyer, 2007). امروزه مطابق تحقیق تامسون (Thomson, 2014)، باگول (Bagwell, 2010) و مرکز مطالعات ملی مدرسه‌درخانه (NHES)، نرخ

همچنین برای تعیین اعتبار و میزان کفایت دانش حاصل از فرایند پژوهش‌های ترکیبی، چهار ملاک ذیل مورد توجه قرار گرفته است:

- شمول: به متغیرها و تعامل میان آنها توجه داشته باشد.
- دویپهلو نبودن: از اصطلاحاتی که معانی مبهم ندارد استفاده شود.
- عملی بودن: راهنمایی برای عمل باشد.
- اجماع: معرف نوعی توافق جمعی باشد که برای پژوهشگران و دست‌اندرکاران قابل قبول بوده با نیازهای ایشان مرتبط باشد (Ward, 1983; as cited in Mehrmohammadi et al., 2008).

یافته‌های پژوهش

پرسش اول: مفهوم «مدرسه‌درخانه» چیست؟

مدرسه‌درخانه، یک دوره کوتاه یا بلندمدت است که آموزش به‌وسیله پدر و مادر، بستگان، دوستان و یا کارشناسان، در قالب موضوعات مختلف محتوای درسی انجام می‌گیرد (Luecke, 2001). در این روش، والدین به دور از ساختار رسمی مدارس سنتی؛ به کودکان خود خواندن، نوشتن و حساب کردن می‌آموزند و آموزش‌ها را به سمت منافع و علائق آنان هدایت می‌نمایند (Bergstrom, 2012).

این آموزش‌ها به‌طور روزانه و با برنامه‌های درسی منعطف انجام می‌شود (Alias, Abdul Rahman & Siraj, 2013) و (Bielick, Chandler & Broughman, 2001). ایالت میشیگان آمریکا ضمن تأکید بر این امر، والدین را مسئول اصلی ارائه رهنمودهای تحصیلی، با استفاده از منابع پشتیبان می‌داند (Department of education Michigan, 2016). در سال ۱۹۹۰، قوانین آموزشی نیوسات ولز استرالیا نیز، مدیریت مطلق والدین را، از شرایط و الزامات مدرسه‌درخانه قرار داد (Green-Hennessy, 2014). «مسئولیت اولیاء» در تعریف این رویکرد، مورد تأکید زیادی قرار دارد (Avery-Grubel, 2008).

دسترسی بهتر به منابع اجتماعی، مشارکت در ورزش‌های پرطرفدار و نظارت دقیق‌تر بر یادگیری روزانه را، مزید بر این عوامل می‌دانند. ون‌پلت (Vanpelt, 2004) نیز ترکیبی از دلایل اخلاقی، اجتماعی و خانوادگی را برشمرده است. از نظر جئوب (Jeub, 1994)، علاوه بر این سه عامل، دلایل مذهبی نیز، عامل مهم و اساسی در گرایش خانواده‌هاست.

در استرالیا، عمده‌ترین دلیل خانواده‌ها در انتخاب این رویکرد، موفقیت‌های علمی بیشتر است (Green, 2014). مثلاً غنی‌سازی یادگیری هنر کودکان، از دلایلی است که برک و کلیور (Burke & Cleaver, 2018) با تحقیق بر روی روش تدریس ۱۴ مربی هنر مدرسه‌درخانه بدان دست یافته‌اند. در همین راستا، برک (Burke, 2016) ضعف ابعاد کیفی عملکرد معلمان هنر مدارس عادی را، مورد تأیید قرار داده است. کید و کارزمارک (Kidd & Kaczmarek, 2010) نیز تحقیقی را بر روی مادران ۱۰ کودک اُتیسم مدرسه‌درخانه انجام داده‌اند که نشان‌دهندهٔ بازدهی بالای آموزش این کودکان، در خانه به جای مدرسه است. عامل دوری مدرسه از خانه و رفع مشکلات مربوط به کودکان فویبای مدرسه نیز، مزید بر این عوامل ذکر شده است (Harding & Farrell, 2003; Nicholls, 2006; Jackson, 2014) همچنین در همهٔ تحقیقات فوق، استانداردهای علمی پایین، جزء دلایلی آموزشی مشترک؛ و درزمینهٔ دلایل ارزشی مشترک نیز، فشار گروه همسالان، تعارضات اخلاقی و مذهبی خانه و مدرسه، کودکان با نیازهای ویژه، "دوست‌داشتنی‌بودن" این رویکرد، باورهای خاص مذهبی، نیازهای بهداشتی فرزندان، تقویت رشد اجتماعی و تحکیم پیوند خانواده قابل ارائه است.

همچنین در سال‌های اخیر، مدرسه‌درخانه در کشورهای نروژ، پرتغال، آلمان، سنگاپور، روسیه و قزاقستان نیز به دلایل آموزشی چون؛ کنترل بهتر تجارب آموزشی، غنی‌سازی برنامه‌های درسی، عملکرد

گرایش سالانه خانواده‌ها به این رویکرد، بین ۷ تا ۱۵ درصد گزارش شده است.

دلایل گرایش اولیاء به این رویکرد، به دو دستهٔ کلی قابل تقسیم است: دلایل پداگوژیک (Pedagogues) و ایدئولوژیک (Ideology). خانواده‌های پداگوژیک از ماهیت نهادی نظام آموزشی ناخشنود هستند. عواملی چون انتخاب آزادانه برنامه درسی، تعمیق یادگیری، تنظیم سرعت آموزش با شرایط یادگیرنده و عدم رقابت سالم از دلایل آموزشی به شمار می‌آیند (Brainerd, 2002; Sobanski & Winegardner, 2002).

خانواده‌های ایدئولوژیک به دلایل ارزشی از قبیل اعتقادات خاص سیاسی، مذهبی، اجتماعی و... این روش را انتخاب می‌نمایند (Brewer, Lubienski, 2017). سبک‌های خاص یادگیری، منافع خانواده، اولویت‌های شخصی والدین و تجارب قبلی آنها، از دلایلی است که توماس (Thomas, 2016) به‌وسیلهٔ مصاحبه با بیش از ۱۰۰۰ خانواده آمریکایی به دست آورده است. بلیک، چندلر و بروگمن (Bielick, Chandler & Broughman, 2001)؛ لایمن (Lyman, 1998)، کانزمن (Kunzman & Gaither, 2013) و برگ‌استرون (Bergstrom, 2012)، ضمن تأیید عوامل فوق؛ رشد بهتر شخصیت، کنترل تعاملات اجتماعی، نظم در کار، برنامه‌های خاص کاری یا اقتصادی را نیز، به مؤلفه‌های فوق افزوده‌اند. همچنین سندرا (Sandra, 2006)، ضمن تأکید بر عامل خشونت در مناطق شهری آمریکا، این روش را برای کودکان با نیازهای ویژه نیز، بسیار مطلوب می‌داند.

آرای (Arai, 2000) در یک مصاحبه کیفی با ۲۳ خانوادهٔ کانادایی، شرایط دشوار اجتماعی، کلاس‌های پرجمعیت، بی‌توجهی به تفاوت‌های فردی و حافظه‌محوری را از عوامل آموزشی؛ و محیط‌زیست ناخوشایند و استفاده از مواد مخدر را، به‌عنوان دلایل ارزشی گزارش نموده است. بوستی و ون‌پلت (Bosetti & Vanpelt, 2017)، ضمن تأیید همهٔ مؤلفه‌های فوق،

مشکل خانواده‌ها گزارش شده است (Bell, 2000; Duffy, 2005; Griffith, 2010; Kaufeld, 2009; Shafer, 2010; Field, 2005). خلاصه دلایل گفته‌شده، به شرح جدول ۲ قابل ارائه است:

ضعیف مدارس دولتی، روزمرگی در آموزش و دلایل ارزشی چون محیط مخرب مدرسه، رواج زیادی یافته است (Kalybayeva, 2015). بی‌توجهی به علائق و نیازهای کودکان نیز، مشترکاً به‌عنوان اساسی‌ترین

جدول ۲. دلایل گرایش به رویکرد مدرسه‌درخانه در خارج از کشور

آمریکا	انتخاب آزادانه برنامه درسی، تعمیق یادگیری، تنظیم سرعت آموزش با یادگیرنده، عدم رقابت سالم	پداگوژیک
کانادا	شرایط دشوار اجتماعی، کلاس‌های پرجمعیت، بی‌توجهی به تفاوت‌های فردی، حافظه‌محوری	
استرالیا	غنی‌سازی یادگیری هنر کودکان	
نروژ، پرتغال، سنگاپور، روسیه، قزاقستان، آلمان	کنترل بهتر تجارب آموزشی، غنی‌سازی برنامه‌های درسی، عملکرد ضعیف مدارس دولتی، روزمرگی در آموزش	ایدئولوژیک
آمریکا	سبک‌های خاص یادگیری، منافع خانواده، اولویت‌های شخصی والدین، تجارب قبلی، رشد بهتر شخصیت، کنترل تعاملات، نظم در کار، برنامه‌های خاص کاری، خشونت شهری، نیازهای ویژه	
کانادا	محیط زیست ناخوشایند، استفاده از مواد مخدر، دسترسی بهتر به منابع اجتماعی، مشارکت در ورزش‌های پرطرفدار، نظارت دقیق‌تر بر یادگیری روزانه	
استرالیا	کودکان اوتیسم، دوری مدرسه از خانه، کودکان فوبیای مدرسه	ایدئولوژیک
نروژ، پرتغال، سنگاپور، روسیه، قزاقستان، آلمان	محیط مخرب مدارس، بی‌توجهی به علائق و نیازهای کودکان	
آمریکا، سنگاپور، استرالیا	استانداردهای علمی پایین	
نروژ، پرتغال، کانادا، روسیه، قزاقستان، آلمان	فشار گروه همسالان، تعارضات اخلاقی و مذهبی خانه و مدرسه، کودکان با نیازهای ویژه، دوست داشتنی بودن مدرسه‌درخانه، باورهای خاص مذهبی، نیازهای بهداشتی، تقویت رشد اجتماعی، تحکیم پیوند خانواده	پداگوژیک مشترک
		ایدئولوژیک مشترک

ادامه می‌یافت. پس از ظهور اسلام، با وجود نهادهای آموزش‌وپرورش غیررسمی (Kkxoshgoftar Moghadam, 2012) به‌ویژه برای آموزش دختران (Ramezani, 2004)؛ سازمان اصلی آموزش «منزل» بود؛ که با نظارت معلم خصوصی یا قییم اخلاقی اداره می‌شد (Safavi, 2004).

در سال‌های اخیر نیز، برخی خانواده‌ها که تجارب مدرسه‌ای ناخوشایندی داشته، بعضاً در عرصه‌های علم و

پرسش سوم: «مدرسه‌درخانه» در داخل کشور چه جایگاهی دارد؟

نزدیک به چهار هزار سال پیش، آریایی‌ها به سرزمین ایران مهاجرت کردند. در این دوره، کودکان راه و رسم زندگی و جنگاوری را در خانه می‌آموختند (Wikipedia). تربیت آنها تا سن ۵ یا ۷ سالگی توسط خانواده و پس از آن تا سن ۱۵ سالگی توسط معلمان

Mozaffari, Sabbaghian Rad & Hatami, 2014; و (Rasooli, Salam Abadi & Panahi, 2014 Noorabadi & et al, 2014; Sharifi,) کتاب‌محوری (2013) به‌عنوان دلایل پداگوژیک؛ عواملی است که به مدرسه‌گریزی خانواده‌ها منجر شده است (Dehghani) (2011 & Amin Khandaghi). به نظر آنان، محیط خانه جایگزین مطمئنی است که الزامی در اجرای برنامه‌های تجویز شده ندارد؛ زیرا محور اصلی آموزش‌ها، علایق و نیازهای دانش‌آموزان است (Shokoohi Yekta & Parand, 2007). مسئله دیگر، تکلیف‌محوری در مدارس است که به‌عنوان یک بیماری مزمن، در بعد فردی؛ منجر به فشار روحی و نفرت از مدرسه (Nazeri, 2009) و در بعد اجتماعی نیز؛ عامل تزلزل خانواده‌هاست؛ زیرا می‌تواند منجر به درگیری و ایجاد مشکلات بین اعضای خانواده گردد (Ghoorchian, 1992). این امر حتی افزایش تبعیضات اجتماعی را نیز به دنبال دارد. چون تنها دانش‌آموزانی که دارای والدینی تحصیل کرده و محیط خانوادگی آرام هستند می‌توانند از راهنمایی اولیای خود برخوردار گردند (Bazargan, 1991). درحالی‌که خانواده‌های مدرسه‌درخانه، به کاربردی بودن تکالیف درسی و تناسب آن با علاقه و توانمندی کودکان، اعتقاد زیادی دارند (Shokoohi & parand, 2007).

همچنین این رویکرد به جای نمره‌گرایی، به کیفیت‌محوری گرایش دارد زیرا الزامی در کسب نمره و رتبه برتر وجود ندارد (Roody, 2011). درحالی‌که ارزشیابی نمره‌محور در مدارس، عامل مهم افسردگی و پرخاشگری (Nazeri, 2009)؛ و مهم‌تر از همه، گرایش معلمان به نظام تنبیه در مدارس؛ به‌عنوان بی‌اثرترین نوع آگاهی دادن گزارش شده است (Afshari, 2006). این نحوه عملکرد مدارس، پرورش شخصیت کودکان را، به مقوله‌ای فراموش شده تبدیل نموده (Magd Far, 2003) که دستاورد آن، کینه‌توزی و تشدید عادات ناپسند است (Ebrahim Kafoori, 2006). از نظر والدین مدرسه‌درخانه، احساس مسئولیت عمیق و دلسوزانه

دانش هم، شهرت دارند؛ به آموزش فرزندان خود در منزل رغبت زیادی نشان داده‌اند. آنها به دنبال راه‌حل‌های مختلفی هستند تا بتوانند از این رویکرد، نه به‌عنوان جایگزین مدرسه، بلکه به‌عنوان مکمل آموزش‌های مدرسه‌ای استفاده نمایند (Attaran & Maleki, 2013). البته علت اصلی گرایش آنان، علاوه بر نارضایتی از نظام رسمی آموزشی، مزایای مدرسه‌درخانه یا به‌بیان‌دیگر محبوبیت این روش است (Roody, 2011). همچنین، والدین کودکان با نیازهای ویژه، مدرسه‌درخانه را بهترین فرصت آموزشی در راستای رفع مشکلات درسی این کودکان می‌دانند؛ که در تحقیق شکوهی یکتا و پرند (Shokoohi Yekta & Parand, 2007) بدان پرداخته شده است.

همچنین تفکر غالب بر این است که گرایش به این پدیده، تحت تأثیر مستقیم شرایط اقتصادی است. درحالی‌که این خانواده‌ها در سطح متوسط مالی قرار داشته، جزء خانواده‌های مرفه به شمار نمی‌آیند. البته آنها در عرصه‌های آموزشی فعال بوده؛ بعضاً تحصیلات عالی دارند. ضمن آنکه آگاهی‌های آموزشی، اجتماعی و فرهنگی آنان نیز، در سطح قابل توجه و مطلوبی قرار دارد (Fathi Vagargah, Khorasani & Roody, 2012).

پرسش چهارم: مدرسه‌درخانه در نظام آموزشی

ایران فرصت به شمار می‌آید یا تهدید؟

مشکلات عدیده‌ای در نظام آموزشی ایران وجود دارد (Safi, 2014) که به نارضایتی والدین از مدرسه و آموزش کودکان در خانه منجر شده است (Fathi Vagargah, Khorasani & Roody, 2012). تبیین و توضیح این دلایل نیز، در دو دسته پداگوژیک و ایدئولوژیک جای می‌گیرد؛ ساعات طولانی آموزش، کلاس‌های درسی خشک، تعداد زیاد دانش‌آموزان، طراحی ضعیف ساختمان مدارس (Ataee, 2008)، روش‌های تدریس سنتی (Hosseini Nasab & Fallah, 2008; Keramati, 2003; Khazae, 2005;

ولیکن این رویکرد، به دلیل عدم رسمیت و جایگاه قانونی آن، تهدیداتی نیز دارد (Fathi Vagargah, Khorasani & Roody, 2012). مثلاً این خانواده‌ها، با چالش‌هایی مانند تمسخر از سوی دیگران، نگرانی درباره آینده فرزندان، احتمال عدم امکان ورود به دانشگاه و خدمت سربازی در شرایط نامناسب به دلیل نداشتن مدرک رسمی؛ مواجه می‌شوند (Attaran & Maleki, 2013). این موضوع، می‌تواند موانع و مشکلات مهمی را در توسعه این روش ایجاد نماید. همچنین، کمبود شیوه‌های کنترل کیفیت آموزش، صرف وقت و زمان زیاد به‌ویژه در خصوص خانواده‌های «دووالدشاغل»، کمبود امکانات، فردمحوری و عدم وجود برنامه‌های آموزشی ساختاریافته، جزء این مشکلات به شمار می‌آیند (Shokoohi Yekta & Parand, 2007).

البته بسیاری از این خانواده‌ها، با روش‌هایی از قبیل؛ تأسیس مدارس خصوصی مدرسه‌درخانه، مراجعه به مؤسسه تخصصی- پژوهشی کودکان دنیا؛ که فعالیت خود را بر جمع‌آوری آمار خانواده‌های مدرسه‌درخانه و گردآوری منابع مختلف ویژه والدین و کودکان، متمرکز نموده است (Roody, 2011)، تبادل نظر با یکدیگر، استناد به برخی مفاد آیین‌نامه‌های آموزش و پرورش (مانند ماده ۱۱ آیین‌نامه امتحانات دوره ابتدایی و متوسطه، در خصوص شرکت دانش‌آموزان در امتحانات ورودی هر پایه تحصیلی مطابق با شرایط خاص و ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر) و... (Attaran & Maleki, 2013)، مانع از نفوذ مشکلات فوق و ایجاد اختلال در فرایند تعلیم و تربیت کودکان خود گردیده‌اند. همچنین در بسیاری از تحقیقات خارجی، برای این چالش‌ها، راه‌حل‌های متعددی ارائه شده است که غالباً مورد توجه و کاربرد این خانواده‌ها قرار دارد؛ مانند؛ استفاده از کتابخانه، موزه، پارک، اینترنت، مراکز مذهبی و سالن‌های ورزشی برای کاهش هزینه‌ها و تقویت مهارت‌های اجتماعی کودکان، استفاده از شیفت‌های کاری گردشی برای والدین و مشارکت خواهر و برادر

خانواده‌ها مانع از بروز تحقیر، تمسخر و طرد کردن کودکان می‌گردد (Roody, 2011). چراکه این عوامل، حتی ترک تحصیل دانش‌آموزان را نیز به دنبال دارد. اگرچه در این زمینه، فضای نامناسب تعاملی بین معلم و شاگردان (Sepidname, Momeni & Soleiman, 2004; Arrefi, 2004; Nezhad, 1395) و فقر آموزشی (Reshnavadi, 2017)، مهم‌ترین عامل شناخته شده است. ولیکن این دو مؤلفه نیز، در رویکرد مدرسه‌درخانه، مسائلی قابل کنترل قلمداد شده، تأثیر آن بر کودکان در حداقل ممکن قرار دارد (Roody, 2011).

در دسته دوم دلایل نارضایتی خانواده‌ها، عوامل ارزشی و در رأس آن، تضاد ارزش‌های دینی و اجتماعی خانه و مدرسه است (Fathollahi, 2010). در کشور ما، هنجارهای غالب در مدارس به شکل رسمی و در خانه غیررسمی است. به‌عنوان نمونه، دیدگاه بسیاری از والدین نسبت به نوع پوشش و حجاب کودکان؛ سهل‌انگاران و در مدارس سخت‌گیرانه است (Kashani, 2000 & Ya'ghoobi, 2012). در زمینه القای ارزش‌های دینی نیز، علاوه بر اینکه مدرسه و خانواده، بعضاً یکدیگر را نفی نموده‌اند (Rabar, 2010)، فعالیت‌های ضعیف دینی مدارس و تلاش‌های ناموفق در جذب دانش‌آموزان، مزید بر علت است (Rahnema, 2006; Tabatabaee & Elliein, 2006). این موضوع حلقه مفقوده در برنامه درسی کشور است (Shabani, 2012) که بزرگ‌ترین نمود آن، در تربیت قرآنی کودکان تبلور یافته است (Ghahremani Fard, Seyed Abbaszadeh, 2012; Mehmandoost, &). از نظر والدین مدرسه‌درخانه، آموزش‌های مدرسه‌ای در این زمینه، جنبه تزریقی دارد. درحالی‌که کودکان حق دارند، با نظارت والدین و به‌طور آگاهانه، ارزش‌های دینی و اجتماعی خود را انتخاب نمایند (Roody, 2011).

آنچه تاکنون گفته شد، فرصت‌های قابل توجهی است که مدرسه‌درخانه می‌تواند در اختیار والدین قرار دهد.

Smart, 2013; Taylor, 2003; Caruana, 2003; Hubler, 2007; Haskins, 2010). خلاصه آنچه در این بخش بدان پرداخته شد؛ به شرح جدول ذیل قابل ارائه است.

بزرگ‌تر و حتی بستگان در آموزش کودکان؛ برای ذخیره وقت خانواده‌های دووالدشاغل (Princiotta & Bielick, 2006; Duffy, 2005; Griffith, 2010; Bell, 2000; Linsenbach, 2015; Busljeta, 2013; Derouen, 2015; Joye, 2005; Knepper, 2014;

جدول ۳. مدرسه‌درخانه در ایران

تجارب مدرسه‌ای ناخوشایندی، حافظه‌محوری، کمبود خلاقیت، محیط بسته مدارس، غفلت از موضوعات درسی مانند ورزش و موسیقی، جو رقابتی منفی، تنظیم مدت زمان دوره تحصیلی با توانایی کودک، عدم تناسب برنامه‌های مدرسه با تمایلات و نیازهای فرزندان، ضعف برنامه‌های درسی	دلایل پداگوژیک	فرصت‌ها
دوست‌داشتنی بودن مدرسه‌درخانه، تزریقی بودن آموزش‌های مذهبی، تضاد دینی و اجتماعی خانواده و مدرسه، احساس مسئولیت در تربیت فرزندان، توجه به علایق و نیازها، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و یا تیزهوش، ارزش‌های خاص فرهنگی و مذهبی، کاهش اضطراب	دلایل ایدئولوژیک	
عدم رسمیت، تمسخر از سوی دیگران، عدم امکان ورود به دانشگاه، خدمت سربازی در شرایط نامناسب، کمبود شیوه‌های کنترل، صرف وقت زیاد، کمبود امکانات، فرد محوری، عدم وجود برنامه‌های آموزشی ساختاریافته		تهدیدها

بحث و نتیجه‌گیری

محدودیت‌های قوانین اجباری و حتی عرف کشور که همان مشارکت در مدارس دولتی یا غیردولتی است؛ دست به این انتخاب بزنند. باوجوداین، در سال‌های اخیر، برخی از خانواده‌های ایرانی اقدام به آموزش کودکان خود در خانه نموده‌اند (Shokoohi Yekta & Parand, 2007; Roody, 2011; Attaran & Maleki, 2013). افزایش آمار این خانواده‌ها در کشور، حاکی از آن است که والدین به دلایل فوق، مدرسه‌درخانه را به‌عنوان یک رویکرد نوین آموزشی، حق مسلم خود دانسته، فرصتی برای کاهش استرس و جبران کاستی‌های نظام آموزشی می‌دانند (Attaran, 2012). البته این روش نیز مانند سایر روش‌ها در نظام‌های آموزشی، دارای نقاط ضعفی است که می‌توان آن را نوعی تهدید آموزشی به شمار آورد. مثلاً تمسخر از سوی دیگران، نگرانی درباره آینده فرزندان، احتمال عدم امکان ورود به دانشگاه و خدمت سربازی در شرایط نامناسب (Attaran & Maleki, 2013)، کمبود شیوه‌های کنترل کیفیت آموزش، صرف وقت زیاد، کمبود امکانات، فردمحوری (Roody, 2011) و عدم

در طول چهار دهه گذشته، مدرسه‌درخانه رشد و محبوبیت فزاینده‌ای در حوزه جهانی به دست آورده است (Brainerd, Sobanski & Inegardner, 2002). ولیکن در نظام آموزشی ایران، استفاده از این رویکرد، هیچ‌گونه رسمیت و جایگاه قانونی ندارد. درواقع با وجود مشکلات متعدد نظام آموزشی کشور از قبیل؛ ساعات طولانی آموزش، کلاس‌های درسی خشک، تعداد زیاد دانش‌آموزان، طراحی ضعیف ساختمان مدارس، روش‌های تدریس سنتی، کتاب‌محوری، تکلیف‌محوری، نمره‌گرایی، ترک تحصیل، نظام تنبیه در مدارس و تضاد ارزش‌های دینی و اجتماعی خانه و مدرسه که در تحقیقات (Hosseini Nasab & Fallah, 2008; Keramati, 2003; Khazaei, 2005; Mozaffari, Sabbaghian Rad & Hatami, 2014; Rasooli, Salam Abadi & Panahi, 2014; Ataei, 2008; Noorabadi & et al, 2014; Sharifi, 2013; Dehghani & Amin Khandaghi, 2011). بدان پرداخته شد؛ و نیز، کاربردی بودن روش مدرسه‌درخانه، باز هم اولیاء نمی‌توانند به دور از فشارها و

- شکستن انحصار آموزش رسمی و بسط
اختیارات خانواده‌ها در حوزه امور
آموزش و پرورش کودکان

منابع

- Afshari, A. (2006). Investigating the role and place of punishment and physical punishment in education. Release No. 320, pp. 43-33 [Persian]
- Alias, N., Nazri Abdul Rahman, M., Siraj, S. & Ibrahim, R. (2013). A Model of Homeschooling Based on Technology in Malaysia. The Malaysian Online Journal of Educational Technology Volume 1, Issue 3
- Allan, S. (2010). The what, whys and wherefores of home education and its regulation in australia. International Journal of Law & Education, Vol 15, No 1, 2010, pp. 55-77
- Arai, A. B. (2000). Reasons of easons for homeschoolng in Canada. Canadian Journal Of Education, 25, 3: 204- 217
- Arefi, M. (2004). Identifying effective variables on early school leavers' education. Journal of Women's Research, Volume 2, Issue 3, pp 161-147 [Persian]
- Ataee, A. (2008). Minimized Ministry (Again the Necessary Situation of Education in Iran). Journal of Political Science, No. 201, pp. 23-23 [Persian]
- Attaran, M. & Maleki, S. (2013). Home Education: School Alternatives. Quarterly Journal of Theory and Practice in Curriculum, Year 1, No. 2, pp.46-27 [Persian]
- Attaran, M. (2012). Home education, school alternatives. Magazine of School Growth Tomorrow, No. 6, Ninth, pp. 7-3 [Persian]
- Avery-Grubel, A. S. (2007). Homeschool geographies: A Case Study of Eeducational Infrastructure in Virginia. A Thesis in Geography, Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science, The Graduate School College of Earth and Mineral Sciences
- Bagwell, J. N. (2010). The Academic Success of Homeschooled Students in a South Carolina Technical College, University of Nebraska – Lincoln
- Barnett-Page, E., & Thomas, J. (2009). Methods for the synthesis of qualitative research: a

وجود برنامه‌های آموزشی ساختاریافته، جزء این مشکلات به شمار می‌آیند (Shokoohi Yekta & Parand, 2007). ولیکن تجربیات مثبت خانواده‌ها، دال بر این موضوع است که راهکارهای رفع این مشکلات غیرممکن نیست. برای مثال تأسیس مدارس با رویکرد مدرسه‌درخانه، استفاده از امکانات و خدمات مؤسسات تخصصی مدرسه‌درخانه، عضویت در گروه‌های درسی خانواده‌های مدرسه‌درخانه و... می‌تواند راه‌حل‌های مؤثری برای کاهش مشکلات مدرسه‌درخانه باشد (Roody, 2011).

بنا بر آنچه گفته شد؛ دلایلی که رویکرد مدرسه‌درخانه را نوعی فرصت آموزشی به شمار می‌آورد، نسبت به ابعاد تهدیدزای آن برتری دارد. درواقع، چنانچه والدین ایرانی بتوانند امکان تحصیل دانش‌آموزان را، بر اساس نوع نگرش، باورها و تجربیات خود فراهم نمایند، آسیب‌های مدرسه و نظام آموزشی، برای خانواده‌ها، تبدیل به متغیرهایی قابل کنترل خواهد گردید. البته، انتخاب این روش به معنای نفی مطلق آموزش مدرسه‌ای، اعم از دولتی یا خصوصی نیست. بلکه اعتقاد بر این است که خانواده‌ها، در هر شرایطی از زندگی و با هرگونه باور آموزشی یا ارزشی، بتوانند شرایط و امکانات کافی را در زمینه تحصیل فرزندانشان فراهم آورند تا در آینده، هیچ کودکی با هیچ دلیلی، از حق مسلم خود در زمینه تحصیل، محروم نماند. نهایتاً در راستای موضوع این تحقیق، پیشنهادهاتی به شرح ذیل قابل ارائه است:

- انجام پژوهش‌های کاربردی با موضوع مدرسه‌درخانه
- توجه به رویکردهای نوین آموزشی به‌ویژه مدرسه‌درخانه و تصویب قوانین مربوطه
- امکان‌سنجی راه‌اندازی مدارس با رویکردهای نوین و متنوع آموزشی

- critical review. UK: ESRC national Centre for Research Methods
- Basham, P., Merrifield, J. & Hepburn, C. R. (2007). HomeSchooling: From the Extreme to the Mainstream. A Fraser Institute Occasional Paper
- Bazargan, Z. (1991). NIGHT TENNIS The constant problem of students and their parents, Journal of Violation, No. 145, pp. 303-245[Persian]
- Bell, d. (2000). The ultimat guide to homeschooling. Published in Nashville
- Bergstrom, L. (2012). What Effect Does Homeschooling Have on the Social Development and Test Scores of Students?. A Paper Submitted in Partial Fulfillment Of the Requirements for a Masters of Science in Education University of Wisconsin-Superior
- Bielick, S., Chandler, K. & Broughman, S.P. (2001). Homeschooling in the United States. National Household Education Surveys Program, Statistical Analysis Report July 2001
- Bosetti, L. & VanPelt, D. (2017). Provisions for Homeschooling in Canada: Parental Rights and the Role of the State. Pro.posicoes. V. 28, N. 2 (83)
- Brainerd, L. W., Sobanski, J. & Winegardner, R. (2002). Basic skills for Homeschooling. Published in the United States by Learning Express, LLC, New York rch Methods
- Brewer, T. J. & Lubienski, C. (2017), Homeschooling in the United States: Examining the Rationales for Individualizing Education. DOSSIÊ: Homeschooling e o Direito a Educacao, V. 28, N. 2 (83).
- Burke, K. (2016). Rising to the challenge: Supporting educators without arts experience in the delivery of authentic arts learning. University of Southern Queensland, Fraser Coast, AARE Conference 2016 – Melbourne, Victoria
- Burke, K. & Cleaver, D. (2018). “Authentic” Arts Teaching and Learning: An Investigation Into the Practices of Australian Home Educators. The University of Southern Queensland, Australia, Other Education: The Journal of Educational Alternatives. Volume 7 (2018), Issue 1 · pp. 18-41
- Busljeta, R. (2013). Effective Use of Teaching and Learning Resources, Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal, 5/2, 55–69.
- Caruana, V. (2003). The Homeschooler’s Guide to..., Crossway Books Publishing
- Chalmers, I., Hedges, L. & Cooper, H. (2002). A brief history of research synthesis. Evaluation and Health Professionals, 25, Pp: 12-37
- Cheng, A. (2013). Does Homeschooling or Private Schooling Promote Political Intolerance? Evidence from a Christian University, University of Arkansas, EDRE Working Paper No. 2013-06
- Dehghani, M. & Amin Khandaghi, M. (2011). An Analysis of the Present Status of the Curriculum Designing of social Upbringing in high school Based on Content analysis of textbooks And related curriculum documents, Journal of Curriculum Research, Volume 2, Number 2, Pages 176-131[Persian]
- Derouen, R. M. (2015). The Business of homeschooling. Tyndale House Publishing
- Duffy, C. (2005). 100 Top picks for homeschool cueiculum. published by B&H publishing Group, Nashville, Tennessee
- Ebrahim Kafouri, A. (2006). Inappropriate punishment and malice birth. Magazine Growth Teacher, Issue 201, pp. 22-20[Persian]
- Eisler, D. & Victor D. (2007). “Domestic Lessons.” Maclean’s (September).
- Fathi Vagargah, K., Khorasani, A. & Roody, M. T. (2012). Causes of Attending Home Education in Parents' Perspectives for Home-educated Children: A Qualitative Study of Parents Experiences. Journal of Research in Curriculum, Year 9, Volume 2, Number 8, Pages 14-1[Persian]
- Fathollahi, E. (2010). Family and education system: Family collaboration with educational system: why and how?, Journal of transplantation, No. 366 and 367, pp. 17-16[Persian]
- Field, C. M. (2005). Homeschooling the Chllenging child, Published by Broadman & Holman Publishers, Nashville, Tennessee
- Ghahremani Fard, K., Seyed Abbaszadeh, M. M. & Mehmandoost, H. (2012). The orientations and capacities of the country's education system in developing the culture of mankind with the Holy Qur'an in schools, with emphasis on the Qur'anic education orientations, the document on the development of the education system, Cultural Engineering Journal, Nos. 67 and 68, pp. 65- 48[Persian]

- Ghourchian, N. i. (1992). Research on the topic of the night in today's world. Quarterly Journal of Education, No. 30, pp. 35-11[Persian]
- Glass, G. V. (1976). Primary, Secondary, and Meta-Analysis of Research. Laboratory of Educational Research University of Colorado, Vol. 5, No. 10, pp. 3-8
- Gough, D., Oliver, S. & Thomas, J. (2012) An Introduction to systematic reviews. UK: Sage
- Green, P. (2014). Homeschooling in New South Wales. Homeschooling in NSW/ Select Committee on Homeschooling [Sydney, N.S.W.]: the Committee, 2014. – [xvi, 334] pages; 30 cm. (Report; no 1)
- Green-Hennessy, S. (2014). Homeschooled adolescents in the United States: Developmental outcomes. Journal of Adolescence 37, 441-449
- Griffith, M. (2010). The homeschooling frome Preschool to High school, a Parent's Guide, Publisher: Three Rivers Press; Revised 2nd edition.
- Hanna, L. G. (2011). Homeschooling Education: Longitudinal Study of Methods, Materials, and Curricula, Education and Urban Society XX(X) 1– 23
- Harding, T., & Farrell, A., (2003). Homeschooling and legislated ducation. Centre for Innovation in Education, Queensland University of Technology Australia
- Haskins, S. (2010). Homeschooling For the Best of Us, Publishing Bethany
- Homeschooling in Michigan (2016), Department of education Michigan, www.michigan.gov/Homeschooling
- Hosseini Nasab, D. & Fallah, N. (2008). The Effect of Participatory Teaching Method and Traditional Method on Academic Achievement and Attitudes toward Islamic Education in Pre-University Centers of Tabriz City. Journal of Educational Sciences, Year 1, Issue 3, Pages 80-41[Persian]
- Hubler, M. (2007). You've Decided To Homeschool Now What?. Published by Master Book
- Jeub, C. (1994) Why parents choose home schooling. Educational Leadership, 52(1), 50-52.
- Joye, C. W. (2005). Homeschooling More Than One Child, A Practical Guide For Families, Printed in the United States America.
- Kalybayeva, T. (2015). Motives For Contemporary Home Education: Seeing Through the Eyes of Parent Educators, Department for Education Master of Philosophy in Comparative and International Education University of Osld
- Kashani, M. (2000). Studying the Contradiction of Home and School Social Values and its Impact on Students' Consistency. Quarterly Journal of Education, No. 163, pp. 56-27[Persian]
- Kaufeld, J. (2009). homeschooling for dummies. Published by Wiely Publishing
- Kenneth V. Anthony. (2013). Declarations of Independence: Homeschooling Families' Perspectives on Education, the Common Good, and Diversity, Current Issues in Education Vol. 16, No. 1
- Keramati, M. R. (2003). A new and different look at the collaborative learning approach. Mashhad: Educational Publication[Persian]
- Khazaei, K. (2005). Comparison of the Effect of Problem-Solving Teaching Method with Traditional Methods in Physics Lesson on Academic Achievement, Educational Attitudes, Journal of Research on Curriculum Planning, No. 5 & 6, pp. 70-59[Persian]
- Kidd, T. & Kaczmarek, E. (2010). The experiences of mothers home educating their children with autism spectrum disorder, Issues in Educational Research, 20(3)
- Kkshoghtar Moghadam, A. A. (2012). Media and interaction of parents with the child in dialogue with Dr. Shahin Irvani, Journal of Children, Adolescents and Media, No. 3, pp. 102-88[Persian]
- Knepper, A. (2014). Blueprint Homeschooling, How to plan a Year of Home Education That Fits the Reality of Your Life, Park Day Publishing, California
- Kunzman, R. & Gaither, M. (2013). Homeschooling: A Comprehensive Survey of the Research, The Journal of Educational Alternatives, Volume 2, Issue 1
- Linsenbach, S. (2015). The Everything Guide to Homeschooling. Published by: Adams Media, a division of F+W Media, Inc
- Luecke, H. M. (2001). Post-Secondary Decisions Of Public School And Homeschool Graduates in Jackson County, Wisconsin, As Compared To National Post-Secondary Decision Tatistics, The Graduate School University of Wisconsin-Stout

- Lyman, I. (1998). Policy Analysis HOMESCHOOLING Back to the Future?. Policy Analysis No. 294 January 7
- Majdfar, M. (2003). Teacher and family: Body punishment in the era of it. Magazine Growth Teacher, No. 177, pp. 35-32 [Persian]
- Maleki, H. (2010). Fundamentals of Secondary Education Curriculum, Tehran: Publication [Persian]
- Martin, A. T. (2010). Homeschooling in germany and the united states. Arizona Journal of International & Comparative Law, Vol. 27, No. 1
- Mehrmohammadi, M. (2013). Theoretically Queries in Education. Tehran: Research Center for Tarbiat Modarres University [Persian]
- Mirashtani, E. (2006). Sociology of the damage of the educational system of the country with an emphasis on qualitative aspects. Strategic publication, No. 40 pp. 86-63 [Persian]
- Moreau, K. (2012). Specific differences in the education outcomes of those student who are homeschooling vs. Studentnin a traditional school setting, Submitted in pariaal fulfillment of the requirements for the degree of master of arts in the education at northern Michigan university
- Mozaffari, S. A. M., Sabaghian Rad, Leila & Hatami, H. (2012). Comparison of the Effectiveness of Traditional and Combined Physical Education Methods on the Learning of the Empirical Science Course and the Development of Social Skills of Secondary School Students in Secondary School District, Journal of Growth and Motor Learning, Vol. 16, Pages 230-217 [Persian]
- Nicholls, S. H. (2006). Home Schooling; A view of future education?. School of Educational Psychology, Measurement & Technology, Faculty of Education, University of Sydney
- Noorabadi, S., Mosapour, N., Aliasgari, M. & Haji-Hossein Nejad, G. (2014). Evaluation of the quality of curriculum between the disciplines of the humanities in the Iranian academic system, The two-part theory and practice in curriculum, Second year, No. 4, pp. 55-84 [Persian]
- Princiotta, D. & Bielick, S. (2006). Homeschooling in the United States: 2003, U.S. Department of Education Institute of Education Sciences NCES-042
- Rahbar, E. (2010). Family and its role in religious education, the contradiction between home and school educational practices. Translated Journal, No. 377, 17-15 [Persian]
- Rahnema, A., Tabatabaee, F. & Elliein, H. (2006). Pathology of religious education of students from the viewpoint of directors of secondary schools in Tehran. Daneshvar Behavior Journal, No. 21, pp. 54-43 [Persian]
- Ramezani, R. (2004). Modernization of girls' educational system in contemporary Iran. Religions, Religions and Gnostics: Mo'refat, No. 86, pp.117-110 [Persian]
- Rasooli, Y., Salmabadi, M. & Panahi, G. H. (2014). Comparison of the effect of traditional teaching method on teaching achievement and creativity of students. Journal of Educational Psychology Studies, No. 19, pp. 134-115 [Persian]
- Reshnavadi, L. (2017). Educational discrimination continues between urban and rural areas. Attachment to the Development of Eastern Education [Persian]
- Rivero, L. (2008). The homeschooling option. Published by palgrave macmillan
- Ronald Johnson, W. (2014). A multiple case study investigating the influence of homeschool parent' perceptions of success om the learning environment. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment Of the Requirements for the Degree Doctor of Education, Liberty University, Lynchburg, VA
- Roody, M.T. (2011). Identification of the reasons for the tendency toward home-based education in terms of the parents of trained students in the home of the city of Qom, Master's degree dissertation, Shahid Beheshti University of Tehran [Persian]
- Safavi, A. (2004). The history of Iranian education from ancient Iran to the 1380s with an emphasis on the contemporary era, Tehran: Rosh [Persian]
- Safi, A. (2014). Elementary Education and Secondary Schools, Tehran: samt [Persian]
- Sandra, H. N. (2006). Home Schooling; A view of future education?. School of Educational Psychology, Measurement & Technology, Faculty of Education, University of Sydney, NSW, Australia
- Sepidname, B., Momeni, H. & Soleiman Nejad, M. (2016). Identifying the reasons for leaving

- school students in the elementary school of the Mussan education area. Volume 8, Issue 1, pp. 198-167 [Persian]
- Shabani, H. (2012). Educational skills. Tehran: samt
- Shafer, S. (2010). Getting Started in Homeschooling, Published by Simply Charlotte Mason, LLC, P.O. Box 892 [Persian]
- Sharifi, A. (2013). Study of the Situation of Curriculum Planning in the Primary Education System of Iran, Journal of Education and Training, No.19, pp.91-73 [Persian]
- Shokoohi Yekta, M. & Parand, A. (2007). Home education replaces school education. Research Quarterly, Third Year, No. 10 [Persian]
- Smart, J. (2013). Parent Support 30 Ways to Support Your Child's Education, Published by Jackson Education Support, LLC Post Office Box 462
- Taylor, K. (2003). The California Homeschool, Published on- demand in cooperation with Trafford publishing
- The National Household Education Surveys Program of 2012
- Thomas, J. (2016). Instructional Motivations: What Can We Learn from Homeschooling Families?. The Qualitative Report 2016 Volume 21, Number 11, Article 8, 2073-2086
- Thomson, R. A. (2014). The Effects of Homeschooling on Participation in Drinking Alcohol among Adolescents and Emerging Adults, submitted to the graduate faculty of baylor university in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of arts
- VanPelt, D. (2004). Home education in Canada: A summary of the Pan-Canadian study on home education 2003. London, Ontario: Canadian Centre for Home Education and Homes School Legal Defence Association of Canada.
- Wikipedia, the free encyclopedia. fa. wikipedia.org
- Yaghoobi, A. (2012). Qualitative qualitative study of value conflict between home and school social institutions. Journal of Sociology of Social Institutions, No. 5, pp. 199-167 [Persian]